

VOLUME II | ISSUE 3 | MARCH

2024

Journal of Pedagogical and Psychological Studies

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ И ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ
ПЕДАГОГИК ВА ПСИХОЛОГИК ТАДҚИҚОТЛАР

ISSN: 2181-4066

Available online at www.imfaktor.com

ISSN: 2181-4066
DOI Journal 10.56017/2181-4066

ПЕДАГОГИК ВА ПСИХОЛОГИК ТАДҚИҚОТЛАР

II-ЖИЛД, 3-СОН

ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ И ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ-II, НОМЕР-3

PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL STUDIES

VOLUME-II, ISSUE-3

ТОШКЕНТ - 2024

ПЕДАГОГИК ВА ПСИХОЛОГИК ТАДҚИҚОТЛАР

ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ И ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ | PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL STUDIES

№ 3 (2024) DOI <http://dx.doi.org/10.56017/2181-4066-2024-3>

Бош муҳаррир:

Нишонова З.

– психология фанлари доктори, профессор

Масъул муҳаррир:

Давлатов Ойбек.

– педагогика ф.б.ф.д. (PhD)

Таҳририят аъзолари:

1. Юсупова Хабиба Ирискуловна – педагогика ф.б.ф.д. (PhD)
2. Олимов Лазиз Ярашович – психология ф.б.ф.д. (PhD), доцент
3. Элов Зиёдулло Сатторович – психология фанлари доктори, доцент
4. Ганжиев Феруз Фурқатович – психология ф.б.ф.д. (PhD)
5. Мусаева Мухаббат Эшбаевна – педагогика ф.б.ф.д. (PhD), доцент
6. Умаров Баҳром Норбоевич – педагогика ф.б.ф.д. (PhD)
7. Орипова Раънохон Иброхимовна – педагогика фанлари номзоди, доцент
8. Ўринова Феруза Ўлжаевна – педагогика фанлари номзоди, доцент
9. Ниёзова Лутфия Худайбергановна – дефектолог - эксперт
10. Салиева Дилором Абдуллаевна – психология фанлари номзоди
11. Останов Шухрат Шарифович – психология ф.б.ф.д. (PhD)
12. Рустамов Шавкат Шухратович – психология ф.б.ф.д. (PhD)
13. Халлокова Максудахон Эргашевна – педагогика ф.б.ф.д. (PhD)
14. Исмаилова Раъно Нураевна – психология ф.б.ф.д. (PhD), доцент
15. Саримова Дилдора Соаталиевна – педагогика ф.б.ф.д. (PhD), доцент
16. Улуғова Шахлола Муслиддиновна – психология фанлари номзоди, доцент
17. Махмудова Зулфия Мехмоновна – психология ф.б.ф.д. (PhD), доцент
18. Худайберганов Шухрат Шавкат ўғли – педагогика ф.б.ф.д. (PhD)
19. Исматова Дилафруз Тўймуратовна – психология ф.б.ф.д. (PhD)
20. Улуғова Шахлола Муслиддиновна – психология фанлари номзоди, доцент
21. Махмудова Зулфия Мехмоновна – психология ф.б.ф.д., (PhD)
22. Ўринова Озодахон Ўлжаевна – педагогика ф.б.ф.д., (PhD)
23. Рўзиёв Умар Музафарович – психология ф.б.ф.д., (PhD)
24. Останов Жасур Шопиржонович – психология ф.б.ф.д., (PhD)
25. Лола Камоловна Илиева (Бахриддинова) – педагогика фанлари номзоди, доцент
26. Муродова Дурдонахон Райимжон қизи – педагогика ф.б.ф.д. (PhD)

“Педагогик ва психологик тадқиқотлар” журнали 6 та халқаро маълумотлар базаларида индексланган бўлиб, жорий йил учун UIF 2023 = 8.2 “импакт-фактор” кўрсаткичига эга. Ўзбекистон Республикаси Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлиги ҳузуридаги Олий аттестация комиссиясининг 2023 йил 24 июлдаги 01-02/1199-сонли хатига мувофиқ ушбу журналда чоп этилган мақолалар хорижий мақолалар сифатида тан олинади.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳар, Учтепа тумани, “Ватан” МФЙ, Чилонзор
24-мавзеси, 2/27-уй. Почта индекси 100152. Веб-сайт: www.imfaktor.uz/com

Телефон номер: +99894-410 11 55, **E-mail:** tahririyat@imfaktor.uz

© “ИМФАКТОР Pages” илмий нашриёти, 2024 йил.

© Муаллифлар жамоаси, 2024 йил.

ПЕДАГОГИК ВА ПСИХОЛОГИК ТАДҚИҚОТЛАР

ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ И ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ | PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL STUDIES

BERDIYEVA Ro‘zixol Allayorovna

Termiz davlat universiteti

magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10842279>

OLIIY TA‘LIM MUASSASALARIDA AUDITORIYADAN TASHQARI MASHG‘ULOTLARNI SAMARALI TASHKIL ETISH DOLZARB PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA

ANNOTATSIYA

Maqolada auditoriyadan tashqari mashg‘ulotlarni samarali tashkil etish muammosining ilmiy-nazariy jihatlari yoritilgan. Auditoriyadan tashqari mashg‘ulot shakli sifatida mustaqil ta‘lim va to‘garaklar faoliyati mazmuni, ularning asosiy funksiyalari hamda bo‘lajak mutaxassislarda kasbiy faoliyat ko‘nikmalarini shakllantirishdagi pedagogik imkoniyatlari asoslangan. Shuningdek, maqolada auditoriyadan tashqari mashg‘ulotlar oliy ta‘lim jarayonida yosh mutaxassislarni tayyorlash va ularda mustaqil fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirishning muhim omili sifatida belgilangan.

Kalit so‘zlar: oliy ta‘lim, auditoriyadan tashqari mashg‘ulot, mustaqil ta‘lim, to‘garak, emotsional-obrazlilik, intellektual-ijodiy funktsiya, refleksiv ko‘nikmalarni shakllantirish, korreksion-rivojlantiruvchi funktsiya.

ЭФФЕКТИВНАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ ВНЕ АУДИТОРНОГО ОБУЧЕНИЯ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ КАК АКТУАЛЬНАЯ ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА

АННОТАЦИЯ

В статье описаны научно-теоретические аспекты проблемы эффективной организации занятий вне аудитории. Самостоятельное обучение как форма обучения вне аудитории базируется на содержании деятельности клубов, их основных функциях и педагогических возможностях формирования профессиональных навыков у будущих специалистов. Также в статье вне аудитории занятия определяются как важный фактор подготовки молодых специалистов и развития у них навыков самостоятельного мышления в процессе высшего образования.

Ключевые слова: высшее образование, внеаудиторное обучение, самостоятельное обучение, кружок, эмоционально-образная, интеллектуально-творческая функция, формирование рефлексивных умений, коррекционно-развивающая функция.

EFFECTIVE ORGANIZATION OF EDUCATION OUTSIDE THE AUDITORY TRAINING IN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION IS A MAJOR PEDAGOGICAL PROBLEM

ANNOTATION

The article describes the scientific and theoretical aspects of the problem of effective organization of outside the auditory training. Independent learning as a form of learning outside the classroom is based on the content of the clubs' activities, their main functions and pedagogical opportunities for developing professional skills in future specialists. Also in the article, outside the classroom classes are identified as an important factor in the training of young professionals and the development of their independent thinking skills in the process of higher education.

Key words: higher education, outside the auditory training, independent education, circle, emotional-imagery, intellectual-creative function, formation of reflexive skills, corrective-developmental function.

Jahonda oliy ta'lim tizimini modernizatsiyalash, talabalarda ijodiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish, o'z-o'ziga ishonchni tarkib toptirish, fikr yuritishdagi mustaqillik va o'z imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiluvchi o'quv-tarbiya jarayonini yanada takomillashtirishga alohida ahamiyat qaratilmoqda. Mazkur jarayonda talabanning individual ta'lim trayektoriyasiga asoslangan faoliyat shakllaridan samarali foydalanish hamda professor-o'qituvchilarning metodik bilim darajasi muhim o'rin tutadi.

Shuningdek, dunyoda oliy ta'limning nazariy-metodologik jihatlarini takomillashtirish, auditoriyadan tashqari mashg'ulotlarning pedagogik-psixologik xususiyatlari va samarali tashkil etish jarayoniga ta'sir etuvchi omillarini aniqlashtirish, mustaqil ta'lim jarayonida ijodiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishning metodik tizimini modernizatsiyalash, talabalarni kasbiy rivojlantirishning kredit-modulli texnologiyalarini ishlab chiqishga doir qator ilmiy izlanishlar amalga oshirilmoqda.

Respublikamizda inson kapitalini mehnat bozori talablari asosida rivojlantirish, ta'lim jarayoniga raqamli texnologiyalar va zamonaviy usullarni joriy etish, xalqaro standartlar asosida yuqori malakali, kreativ va tizimli fikrlaydigan, mustaqil qaror qabul qila oladigan kadrlar tayyorlash, ularning intellektual qobiliyatlarini namoyon etishi va ma'naviy barkamol shaxs sifatida shakllanishi uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish [1] asosiy strategik vazifalar sifatida belgilangan. Bunda oliy ma'lumotli mutaxassislar tayyorlash sifatini oshirishga xizmat qiluvchi pedagogik mexanizmlarni takomillashtirish muhim ahamiyatga ega.

Zamonaviy talablardan kelib chiqib oliy ta'limda o'quv-tarbiya jarayonlarini tashkil etish shakllarini optimallashtirish, auditoriyadan tashqari mashg'ulotlarga qo'yilgan umumiy talablarni va talabanning o'quv trayektoriyasini aniqlashtirish, mavjud holatni o'rganish va kredit-modul tizimida talabanning mustaqil ta'limini samarali tashkil etish, nazorat qilish va baholash metodikasini ishlab chiqish muhim dolzarblik kasb etadi. Mazkur jihatlar oliy ta'limda auditoriyadan tashqari mashg'ulotlarni tashkil etish jarayonini takomillashtirish yuzasidan ilmiy izlanishlar olib borishni taqozo etadi.

Respublikamizda oliy ta'lim muassasalarining asosiy maqsadi - yetuk malakali, fanlarga oid nazariy va amaliy bilimlarga hamda umumiy va maxsus kompetensiyalarga ega, ijtimoiy-siyosiy hayotda sodir bo'layotgan voqea-hodisalarni chuqur anglagan holda tahlil qila oladigan, erkin va mustaqil fikrlash hamda qat'iy pozitsiyaga ega bo'lgan mutaxassislarni tayyorlashdan iborat. Buning uchun OTMlari o'quv-tarbiya jarayonida auditoriya va auditoriyadan tashqari mashg'ulotlarning uyg'unligini ta'minlash alohida ahamiyat kasb etadi.

Oliy ta'limda talabalarning mustaqil o'quv faoliyatini rivojlantirish va uning metodik asoslarini ishlab chiqish, auditoriyadan tashqari mashg'ulotlar jarayonida shaxs ma'naviyatini shakllantirish, talabalarda mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini rivojlantirish va dasturiy nazorat asosida o'qitish samaradorligini oshirish, bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy faoliyatga muvaffaqiyatli tayyorlashda muammoli masalalar va mustaqil ijodiy faoliyat shakllaridan foydalanish, auditoriyadan tashqari mashg'ulot shakllarini optimallashtirish va uning o'ziga xos pedagogik-psixologik xususiyatlarini aniqlashtirish masalalari olib borilgan qator tadqiqotlar obyekt sifatida belgilangan (O.Qo'ysinov [10], S.Qulmamatov [11], U.Utanov [12], M.Qo'chqarov [9], D.Maxmudova [7], N.Djamilova [15], I.Madatov [6], B.Muqimov [8], M.Kuryan, Ye.Voronina [16]).

Xorijiy davlat olimlari tomonidan oliy ta'lim tizimida talabalarni mustaqil o'z-o'zini rivojlantirishga va ta'lim olishga yo'naltirishning pedagogik-psixologik mexanizmlarini takomillashtirishga, o'quv-tarbiya jarayonining nazariy va amaliy tayanch mexanizmlarini integratsiyalash asosida fanlararo modulli ta'lim texnologiyalarini ishlab chiqishga bag'ishlangan tadqiqotlar D.Cole [4], J.Chang [3], Y.Kim [5], B.Cox [17], Melissa Vito [13], R.Alderman [2], Y.Zhu [14] kabilar tomonidan amalga oshirilgan.

Bizga ma'lumki, oliy ta'lim muassasalarida auditoriya mashg'ulotlari fan dasturlari, vaqt me'yorlari va avvaldan belgilab qo'yilgan mashg'ulotlar shakl, metodlari bilan chegaralangan. Garchi, auditoriya mashg'ulotlarida tarbiyaviy maqsadni ham amalga oshirishga harakat qilinsa-da, biroq ta'limiy maqsadlarga erishish asosiy vazifa etib belgilangan. Bu esa, o'z-o'zidan talabalarning ba'zi qiziqish va ehtiyojlarini to'liq qanoatlantira olish, o'qituvchilar va jamoa bilan jonli muloqotga erkin kirishishlari, emotsional sifatlarini tarkib toptirish, o'z shaxsiy nuqtai-nazarlarini erkin bildirish va himoya qilish kabi holatlarga to'liq imkoniyat yaratmaydi. Shu boisdan, talabalarda kasbiy faoliyat ko'nikmalarini rivojlantirish uchun hamda auditoriya mashg'ulotlarining bir qator kamchiliklarini bartaraf etish maqsadida auditoriyadan tashqari mashg'ulotlarni amalga oshirishga katta ehtiyoj mavjud. Bu esa mustaqil ta'lim-tarbiya olish shakli sifatida auditoriyadan tashqari mashg'ulotlarni ajratib olishni va alohida o'rganishni taqozo etadi.

Oliy ta'lim muassasalarida auditoriyadan tashqari mashg'ulotlarning maqsadi ob'ektiv tavsifga ega bo'lib, u ijtimoiy buyurtma sifatida jamiyatning moddiy va ma'naviy ehtiyojlari asosida shakllanadi.

Auditoriyadan tashqari mashg'ulotlar o'quv yili davomida muntazam ravishda talabalarni bo'sh vaqtida ijtimoiy-gumanitar, umumkasbiy, ixtisoslik fanlari bo'yicha, ommaviy, guruhiy, yakka shakllarda tashkil etiladigan ta'lim-tarbiya jarayoni hisoblanadi. O'quv-tarbiya jarayonining tarkibiy qismi bo'lgan auditoriyadan tashqari mashg'ulotlarga nisbatan mustaqil tuzilma sifatida to'garaklar, ilmiy-tadqiqot ishlari, fan olimpiadalari va ekskursiya kabilar kiradi. Bundan ushbu komponent OTM o'quv rejasida ko'zda tutilgan ishlab chiqarish va pedagogik amaliyotlarni, kurs va bitiruv malakaviy ishlarni ham o'z ichiga oladi.

Auditoriyadan tashqari mashg'ulotlar orqali talabalarda kasbiy bilimlarni rivojlantirish maqsadi tizim hosil qiluvchi xususiyatga ega. Auditoriyadan tashqari ta'lim-tarbiya jarayoniga tizim sifatida yondashadigan bo'lsak, u o'zining asosiga ko'ra tartibli, oldindan rejalashtirilgan, mashg'ulotni tashkil qiluvchi tarkibiy qismlarning aniq joylashuv o'rni, tezkor aloqadorlik, doimo rivojlanib, takomillashib va o'zgarib borish; ikki tomonlama – tarbiyaviy ish va tarbiyalanganlik; aniq maqsadga yo'naltirilganlik; qayta tashkillanish hamda ko'p chiziqli tuzilishga ega.

To'garaklar va mustaqil ta'lim auditoriyadan tashqari tashkil etiladigan o'quv faoliyatining eng asosiy shakllaridan biri bo'lib, quyida to'garak va mustaqil ta'limni tashkil etishga qo'yilgan talablar mazmuniga to'xtalib o'tamiz.

Auditoriyadan tashqari o'quv mashg'ulotlarining eng keng tarqalgan shakli bu to'garaklar hisoblanadi. To'garak – ham ilmiy-nazariy, ham amaliy faoliyat ko'nikmalarini shakllantirish va rivojlantirishga xizmat qiluvchi, talabalarning ehtiyoji va qiziqishidan kelib chiqib tashkil etiluvchi o'quv faoliyati shakli sifatida baholanadi.

To‘garaklar uzluksiz ta‘lim tizimining tarkibiy qismi bo‘lib, ta‘limning rivojlantiruvchi vazifasini amalga oshirish bo‘yicha davlat va jamiyatning uzviy hamkorligida ishlab chiqilgan dasturlar va rejalar asosida o‘rib kelayotgan yosh avlodni ruhiy va ma‘naviy jihatdan mustaqil hayotga tayyorlash, jamiyatda munosib o‘rin egallashini kafolatlaydigan, real iqtisodiyot tarmoqlari va sohalariga yuqori malakali, mustaqil fikrlaydigan kadrlar tayyorlash bo‘yicha faoliyat yurituvchi hamda ilmiy-ijodiy, ma‘naviy-ma‘rifiy ishlarni maqsadli hamda tizimli asosda amalga oshiruvchi amaliy va ilmiy-uslubiy ijodiy uyushmasi hisoblanadi.

To‘garaklar talaba-yoshlarning optimal yechimlarni izlab topish ko‘nikmalarini va o‘quv faoliyatiga nisbatan motivatsiyani rivojlantirishga qaratilgan qiziqishlari bir xil bo‘lgan bir guruh talabalarning ma‘lum fan yoki kasb bo‘yicha tajribali professor-o‘qituvchilar va kasb-ta‘lim ustalari tomonidan ularning bilim va mahoratini oshirish uchun xizmat qiladi.

Oliy ta‘lim muassasalarida to‘garaklarni tashkillashtirish tartibi va shartlari quyidagilardan iborat:

1. To‘garaklar o‘z faoliyatini O‘zbekiston Respublikasining “Ta‘lim to‘g‘risida”gi qonuni hamda Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligi tomonidan ishlab chiqilgan huquqiy-me‘yoriy hujjatlar asosida yuritadi.

2. To‘garaklar uzluksiz ta‘lim tizimining tarkibiy qismi bo‘lib, ta‘limning rivojlantiruvchi vazifasini amalga oshirish bo‘yicha davlat va jamiyatning uzviy hamkorligida ishlab chiqilgan dastur va rejalar asosida o‘rib kelayotgan yosh avlodni ruhiy va ma‘naviy jihatdan mustaqil hayotga tayyorlash, jamiyatda munosib o‘rin egallashini kafolatlaydigan, real iqtisodiyot tarmoqlari va sohalariga yuqori malakali, mustaqil fikrlaydigan kadrlar tayyorlash bo‘yicha faoliyat yurituvchi hamda ilmiy-ijodiy, ma‘naviy-ma‘rifiy ishlarni maqsadli hamda tizimli asosda amalga oshiruvchi amaliy va ilmiy-uslubiy ijodiy uyushmasi hisoblanadi.

3. To‘garaklar talaba-yoshlarning optimal yechimlarni izlab topish ko‘nikmalarini va o‘quv faoliyatiga nisbatan motivatsiyasini rivojlantirishga qaratilgan qiziqishlari bir xil bo‘lgan bir guruh talabalarning ma‘lum fan yoki kasb bo‘yicha tajribali professor-o‘qituvchilar va kasb ta‘lim ustalari tomonidan ularning bilim va mahoratini oshirish uchun xizmat qiladi.

4. To‘garaklar – bilim va ta‘lim sohalarida hamda mutaxassisliklari bo‘yicha ilmiy-ijodiy, ma‘naviy-ma‘rifiy ishlarni maqsadli va tizimli asosda amalga oshirish uchun talaba-yoshlar qiziqishiga, xohishiga asoslangan holda darsdan bo‘sh vaqtlarini mazmunli tashkil etish imkoniyatini yaratadi hamda o‘quv-tarbiya jarayonini to‘ldiradi.

To‘garak mashg‘ulotlari asosan ommaviy, guruhli va individual shakllarda tashkil etiladi. To‘garaklarning o‘ziga xos xususiyati shundaki, u o‘zida juda katta didaktik, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi imkoniyatlarga ega. Bundan tashqari, tahlillar shuni ko‘rsatdiki to‘garak mashg‘ulotlari quyidagi vazifalarni ham muvaffaqiyatli amalga oshirish imkonini beradi:

- emotsional-obrazlilik funksiyasi - to‘garak mashg‘ulotlari ishtirokchilarda emotsional barqarorlik va obrazlilik sifatlarining rivojlanishiga xizmat qiladi.

- intellektual-ijodiy funksiyasi - talabalarda shu kungacha o‘zlashtirilgan ilmiy-nazariy bilim va ko‘nikmalarni mustahkamlash va real hayotiy vaziyatlarda qo‘llash hamda ijodkorlik qobiliyatini rivojlantiradi.

- reflektiv ko‘nikmalarni rivojlantirish funksiyasi, ya‘ni talabalarda amaliy faoliyat va fikrlash usullarini aks ettirish orqali tahlil qilish ko‘nikmalarini hosil qiladi.

- korreksion-rivojlantiruvchi funksiya – o‘quv faoliyati jarayonida vujudga kelgan salbiy holatlar, o‘zlashtirishda ko‘zga tashlangan kamchiliklarni tuzatish, bartaraf etish hamda yangi faoliyat ko‘nikmalarini o‘zlashtirish imkonini beradi.

Talaba mustaqil ishining asosiy maqsadi o‘qituvchining rahbarligi va nazorati ostida talabada muayyan o‘quv ishlarini mustaqil ravishda bajarish uchun zarur bo‘lgan bilim va ko‘nikmalarni shakllantirish va rivojlantirishdan iborat.

Talabalarning fanlardan mustaqil ta'limini tashkil etish va ularning mustaqil bilim olishlari uchun dastlab, ularning pedagogik-psixologik xususiyatlarini hisobga olish zarur.

Talabalar mustaqil ta'lim topshiriqlarini tayyorlashda, quyidagilarga amal qilishlari lozim:

- ma'ruza mashg'ulotiga oid mustaqil ta'lim topshiriqlarini tanlashda ularning auditoriyada o'rganiladigan mavzular bilan uzviylikini ta'minlash;
- uyda mustaqil ravishda o'rganiladigan mavzularning va o'rganilishi lozim bo'lgan asosiy savollarning aniq bayon etilishiga erishish;
- amaliy mashg'ulot topshiriqlarini o'rganilayotgan nazariy o'quv materiallari bilan mutanosib bo'lishini hisobga olish;
- amaliy ishlarni, mustaqil ishlarni bajarishga oid mavjud metodik ishlanmalar yaratilganligini hisobga olish;
- mustaqil ravishda yechilishi lozim bo'lgan misol va masalalarning aniq ro'yxatini tuzish;
- mustaqil ish topshiriqlarining axborot ta'minoti, jumladan adabiyotlar ro'yxati, betlari ko'rsatilgan holda, elektron o'quv qo'llanmalar va Internet manzili ko'rsatilishiga erishish va boshqalar.

Auditoriyadan tashqari mashg'ulot shakllari talabalarda o'quv malakalarining shakllanishiga xizmat qiladi. Talabalarning o'quv malakalari o'quv materiallari bilan mustaqil ishlash jarayonida hosil bo'ladi. Boshqacha aytganda, o'quv malakalari o'quv materialini qabul qilish, qayta ishlash, uning muhim jihatlarini ajratish, yangi o'zlashtirgan bilimlarni avvalgilari bilan bog'lash, o'quv bilimlarini umumlashtirish, takrorlash va ularni amalda tadbiq qilgan holda masalalar hal qilishda egallanadi. Shunday qilib, o'quv malakalari talabalarning ta'lim jarayonidagi barcha o'quv-bilish faoliyatlari bilan bog'liqdir.

O'quv ishlarining har qanday shakli o'quv-malaka talab qiladi, masalan, o'qituvchi ma'ruzasini eshitish, amaliy topshiriqlarni bajarish, test topshiriqlari bilan ishlash, mustaqil ishlash malakasi kabilar. Talabalarning fandan mustaqil bilim olishlari jarayonida birinchi navbatda mustaqil ishlash malakasi talab etiladi. Bunday malaka o'quv materiallari bilan mustaqil ishlash jarayonida hosil bo'ladi. Boshqacha aytganda, o'quv malakalari o'quv materialini qabul qilish, qayta ishlash, uning muhim jihatlarini ajratish, yangi o'zlashtirgan bilimlarni avvalgilari bilan bog'lash, o'quv bilimlarini umumlashtirish, takrorlash va ularni amalda tadbiq qilgan holda masalalarni hal qilishda egallanadi.

Demak, oliy ta'lim muassasalarida auditoriyadan tashqari mashg'ulotlarni tashkil etishdan ko'zlangan asosiy maqsad - talaba-yoshlarning qobiliyati, iste'dodini rivojlantirish, bilim olishga va yuksak ma'naviyatli shaxs sifatida shakllantirishga to'liq safarbar etish hamda ularni har tomonlama hayotga tayyorlash, mamlakatimizda demokratik va iqtisodiy taraqqiyotimizning taqdirini hal eta oladigan yuksak ma'naviyatli, global fikrlaydigan, global mutasaddilik va global kasbiy mahorati shakllangan oliy ma'lumotli, yuqori malakali kadrlar tayyorlash uchun ijodkor iste'dodli yoshlarning ilmiy-ijodiy salohiyatini oshirish, ma'naviy-ma'rifiy va tarbiyaviy ishlarni rivojlantirish va talabalarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish hamda ularning amaliy-ijodiy qiziqishlarini qo'llab-quvvatlashdan iborat. Shundan kelib chiqqan holda, auditoriyadan tashqari mashg'ulotlarni tashkil etish va boshqarishga doir zamonaviy yondashuvlarni tahlil qilish hamda innovatsion usullarini ishlab chiqib, amaliyotga joriy etish zarur.

IQTIBOSLAR. ЧОСКИ. REFERENCES

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PF-5847-son Farmoni // Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 08.10.2019 y. <https://lex.uz/ru/docs/-4545884>
2. Alderman R.V. Faculty and student out-of-classroom interaction: Student perceptions of quality of interaction. PhD Diss. Texas A&M University, 2008.
3. Chang J. Faculty–student interaction at the community college: A focus on students of color. *Research in Higher Education*. 2005. Vol. 46 (7). Pp. 769–802.
4. Cole D. Faculty-student interactions of African-American and White college students at predominantly White institutions. PhD Diss. Indiana University, Bloomington, 1999.
5. Kim Y.K. Student-faculty interaction in college: Examining its causalities, predictors, and racial differences. PhD Diss. University of California, LA. 2006.
6. Madatov I.Y. Aralashirilgan ta’lim texnologiyasi asosida talabalarning mustaqil ta’limini samarali tashkil etishni takomillashtirish. P.f.b.f.d. (PhD) diss. avtoref. - Samarqand, 2023. – 52 b.
7. Maxmudova D.M. Talabalarda mustaqil ijodiy faoliyatni rivojlantirish jarayonlarida muammoli masalalardan foydalanish. Pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (Phd) diss. – Toshkent, 2018. – 130 b.
8. Muqimov B.R. Talabalarni mustaqil ish jarayonida interfaol ta’lim metodlari asosida didaktik kompetensiyasini takomillashtirish. Pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (Phd) diss. – Toshkent, 2020. – 149 b.
9. Qo‘chqarov M.U. Talabalarda mustaqil ta’lim olish ko‘nikmalarini rivojlantirish nazariyasi va texnologiyasi. Pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (Phd) diss. – Nukus, 2019. – 143 b.
10. Qo‘ysinov O.A. Kasb ta’limi yo‘nalishi bakalavr o‘qituvchilarni tayyorlashda mustaqil ta’limning ilmiy-metodik asoslari. Ped.fan.nom.diss. – Toshkent, 2008. – 160 b.
11. Qulmamatov S.I. Mustaqil ta’limni tashkil etishda kompyuter texnologiyalaridan foydalanish metodikasi. Ped.fan.nom.diss. – Guliston, 2008. – 155 b.
12. Utanov O‘.K. Auditoriyadan tashqari mashg‘ulotlar jarayonida talabalar ma’naviyatini rivojlantirish texnologiyasi. Pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (Phd) diss. – Toshkent, 2018. – 123 b.
13. Vito M.M. The impact of faculty–student interaction outside the classroom on faculty satisfaction, engagement, and retention: PhD Diss. Vito Melissa, 2007.
14. Zhu Y. The impact of race and interactions between student-faculty on undergraduate student learning and multicultural perceptions: PhD Diss. Yun Zhu, 2011. – p.168
15. Джамилова Н.Н Педагогические механизмы развития инициативности у студентов педагогических вузов. Монография. – Ташкент: Инновация Зиё, 2020. – 237 с.
16. Курьян М.Л., Воронина Е.А. Общение студентов и преподавателей вне аудитории: теоретический обзор зарубежных исследований // *Pedagogy and Psychology of Education*. 2020. No. 1. – pp.219-237. DOI: 10.31862/2500-297X-2020-1-219-237
17. Cox B.E. A developmental typology of faculty–student interaction outside the classroom. *New Directions for Institutional Research*. 2011. Vol. S1. Pp. 49–66.

ISSN: 2181-4066
DOI Journal 10.56017/2181-4066

ПЕДАГОГИК ВА ПСИХОЛОГИК ТАДҚИҚОТЛАР

II-ЖИЛД, 3-СОН

ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ И ПЕДАГОГИЧЕСКИХ
ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ-II, НОМЕР-3

PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL STUDIES

VOLUME-II, ISSUE-3

«Педагогик ва психологик тадқиқотлар» электрон журнали 2022 йил 22 декабрь куни № 054834-сонли гувоҳнома билан оммавий ахборот воситаси сифатида давлат рўйхатидан ўтказилган.

Муассис: «IMFAKTOR Pages» масъулияти чекланган жамияти.

Таҳририят манзили: 100152, Тошкент шаҳри, Учтепа тумани, “Ватан” МФЙ, Чилонзор 24-мавзеси, 2-уй.

Телефон номер: +99894-410 11 55

Эл. почта: tahririyat@imfaktor.uz

Веб-сайт: www.imfaktor.uz